

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

INSTITUTTETS
ØSKR-INDSATS

EN OVERSIGT 2014-2017

ØSKR: ØKONOMISKE, SOCIALE OG KULTURELLE RETTIGHEDER

© 2016 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.menneskeret.dk

Denne publikation eller dele af den må reproduceres til ikke-kommercielle formål med tydelig angivelse af kilde.
Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster.
Læs mere om tilgængelighed på
www.menneskeret.dk/tilgaengelighed

INDHOLD

INTRO	4
Sundhed, uddannelse, social tryghed...	4
NATIONALT	6
Grundnotat: Den juridiske ramme	6
UDGIVELSER	8
Uregistrerede gravide og børns adgang til sundhed	8
Støtte til børn med høretab	10
Statusrapporten om ØSKR	12
OVERSIGT	14
Udgivelser med ØSKR-indhold	14
Eksempler på ØSKR-høringssvar	16
International rapportering	18
Særlige ØSKR-tiltag 2015, 2016, 2017	19
INTERNATIONALT	20
Særlige ØSKR-tiltag i 2015 og 2016	20
Indsatser i lande og regioner	22
Eurasia	22
Asien	22
Afrika	23
Nordafrika	23

SUNDHED, UDDANNELSE, SOCIAL TRYGHED...

FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder fra 1948 skelner ikke mellem forskellige former for menneskerettigheder. Da man i 1966 omsatte verdenserklæringen til juridisk bindende konventioner opdelte man menneskerettighederne i henholdsvis de borgerlige og politiske rettigheder og de økonomisk, sociale og kulturelle rettigheder. Alle menneskerettigheder er ligeværdige, udelelige og indbyrdes forbundne.

FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder omfatter bl.a. retten til sundhed, retten til mad, retten til et bolig, retten til uddannelse, retten til arbejde og retten til social tryghed. Disse rettigheder er også beskyttet i eksempelvis Racediskriminationskonventionen, Kvindekonventionen, Børnekonventionen og Handicapkonventionen.

FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder eksaminerede Danmark i 2014. Komiteen pegede ved den lejlighed på en række områder, hvor Danmark burde styrke sin indsats. Komiteen opfordrede også Institut for Menneskerettigheder til i højere grad at fokusere på disse rettigheder. En anbefaling, der ligger i forlængelse af en

generel anbefaling fra komiteen fra 1998. Her opfordrede komiteen nationale menneskerettighedsinstitutioner til i videre udstrækning at prioritere arbejdet med disse rettigheder. Vi har på Institut for Menneskerettigheder siden 2014 styrket vores arbejde på området.

GRUNDNOTAT OG SPECIFIKKE ANALYSER

Instituttet udarbejdede i 2014 et grundnotat på området. Det blev præsenteret og drøftet i Rådet for Menneskerettigheder i september 2014.

I den efterfølgende periode har vi sat yderligere fokus på de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Det er for det første sket i form af selvstændige analyser, som har haft fokus på økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Det gælder for eksempel rapporten fra 2016 om uregistrerede migranternes sundhedsrettigheder og rapporten fra 2015 om grønlændere i Danmark, ligesom statusrapportens afsnit om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder er blevet udbygget. For det andet afdækker en række af instituttets øvrige publikationer forskellige aspekter inden for dette rettighedskompleks.

INTERNATIONALE ØSKR-INDSATSER

I instituttets internationale arbejde bliver der også arbejdet med ØSKR. Bagerst i denne pjece giver vi en kort oversigt over vores indsatser i andre lande og regioner og tværgående i form af undervisning og metoder/værktøjer.

GRUNDNOTAT: DEN JURIDISKE RAMME

I 2014 fremlagde instituttet på et rådsmøde et juridisk grundnotat, der omhandler økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Notatet giver indblik i den juridiske ramme, der ligger til grund for Institut for Menneskerettigheders arbejde med at fremme og beskytte økonomiske, sociale og kulturelle menneskerettigheder i Danmark.

Notatet er en grundlæggende introduktion til de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder samt de væsentligste begreber, udviklingstræk og diskussioner, der præger dette retsområde.

Det indeholder en beskrivelse af ligheder og forskelle mellem hhv. civile og politiske rettigheder og økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Det gennemgår grundlovens økonomiske og sociale grundrettigheder og de væsentligste internationale menneskerettighedskonventioner, som Danmark har tilsluttet sig, og som har betydning for beskyttelsen af økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Notatet redegør for Institut for Menneskerettigheders tilgang til de principielle spørgsmål om:

- Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheders anvendelse i dansk ret og egnethed til at løse konkrete retstvister (judiciabilitet)
- Regeringen og Folketingets adgang til at forringe beskyttelsesniveauet i forhold til de enkelte sociale og økonomiske rettigheder (regression)
- Inkorporering af FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder (som på daværende tidspunkt var en aktuel politisk diskussion).

Notatet er ved at blive opdateret og udbygget, og den nye udgave vil ligge klar i første halvdel af 2017.

Monitorering af øskr i danmarkInstituttet overvåger løbende Danmarks efterlevelse af menneskerettighederne. Det gælder også for de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Der sker bl.a. ved løbende at følge regeringens og Folketingets arbejde på disse områder, ved at afgive høringsvar til ny lovgivning og nye administrative regler, rapportere til internationale overvågningskomitéer og analysere den menneskeretlige situation i Danmark i forbindelse med udarbejdelse af instituttets årlige statusrapport.

UREGISTREREDE GRAVIDE OG BØRNS ADGANG TIL SUNDHED

Ifølge menneskeretten skal staten sikre retten til sundhed for enhver uden nogen form for diskrimination. Det betyder ikke, at der ikke kan ske forskelsbehandling, hvis den er sagligt begrundet. I Danmark har uregistrerede migranter kun begrænset adgang til sundhedsydelser. Flere har spurgt, om disse begrænsninger er i overensstemmelse med Danmarks konventionsforpligtelser. Det gælder bl.a. FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder, Lægeforeningen, Røde Kors og Dansk Flygtningehjælp.

Rapporten 'Uregistrerede migranternes sundhedsrettigheder' undersøger, om dansk lovgivning og praksis lever op til konventionernes krav. Rapporten indeholder en kvalitativ undersøgelse og en retlig analyse af to af de mest udsatte migrantgrupper: Uregistrerede gravide kvinder og børn. Rapporten konkluderer blandt andet, at der er behov for at ændre dansk sundhedslovgivning og -praksis, så uregistrerede gravide kvinder i videre omfang får adgang til sundhedsydelser både hos privatpraktiserende læger og i hospitalssystemet, og så uregistrerede børn kan få de samme

sundhedstilbud som andre børn med lovligt ophold i Danmark. Kvinderne har fx behov for helbredsundersøgelser, behandling og kontrol under graviditeten, samt adgang til gratis fødsel på hospital. Børnene bør komme til undersøgelser og få vaccinationer.

Der er desuden behov for, at det bliver tydeligt, at service-lovens regler og/eller principper om særlig støtte til børn og unge også gælder i forhold til uregistrerede børn og unge. Kommunerne skal vide, at de har tilsynspligt med uregistrerede børn og unge, og at den almindelige under-retningspligt gælder i forhold til disse grupper, samt at kommunen har ansvaret for og forpligtelsen til at iværksætte hjælpeforanstaltninger over for uregistrerede børn og unge.

STØTTE TIL BØRN MED HØRETAB

I Danmark fødes mellem 100 og 150 børn om året med en hørenedsættelse. Hertil kommer børn, som tidligt i deres liv helt eller delvist mister deres hørelse eksempelvis på grund af meningitis. Mange forældre til børn med nedsat hørelse oplever det som en hård kamp at få den støtte, børnene har brug for til at udvikle sig på lige fod med andre børn.

Rapporten 'Børn med høretab og døve børn' tager udgangspunkt i Danmarks retlige forpligtelser over for børn med høretab. Undersøgelsen viser, at der er store forskelle fra kommune til kommune i den støtte, børnene tilbydes, og ofte lader hjælpen vente på sig.

Børn med nedsat hørelse møder unødvendige barrierer i deres opvækst, fordi myndighederne ikke altid yder den støtte, der skal til for, at børnene får et sprog. Instituttets undersøgelser viser, at støtten til børnene afhænger af, om forældrene vælger, at deres børn skal kommunikere med tegnsprog alene eller have høreapparat eller CI. CI er et elektronisk apparat, der overtager funktionen af et defekt indre øre. Det kræver et stort optræningsarbejde at få implantatet til at fungere, og det virker ikke på alle. Den sidste gruppe børn kommunikerer ved hjælp af tegnsprog.

I dag findes der kun retningslinjer for, hvilke tilbud børn med CI skal modtage i sundhedsvæsenets regi. Institut for Menneskerettigheder anbefaler derfor, at Sundhedsstyrelsen tager initiativ til at udarbejde nationale kliniske retningslinjer for udredning, behandling og rehabilitering af alle børn med høretab.

TEGNSPROG SOM OFFICIELT SELVSTÆNDIGT SPROG

I Danmark blev tegnsprog gjort til et officielt selvstændigt sprog i maj 2014. Ikke desto mindre oplever forældre til børn, der taler tegnsprog, at det er vanskeligt at få den undervisning i tegnsprog, som forældrene finder nødvendig. Samtidig mangler skolerne lærere, som både har et kvalificeret tegnsprog og et tilstrækkeligt fagligt niveau. Institut for Menneskerettigheder anbefaler i rapporten, at der laves en handlingsplan for, hvordan folkeskolen bliver tilgængelig for elever med høretab.

STATUSRAPPORTEN OM ØSKR

I delrapporten 'Introduktion til menneskeretten' er beskrivelsen af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder udvidet.

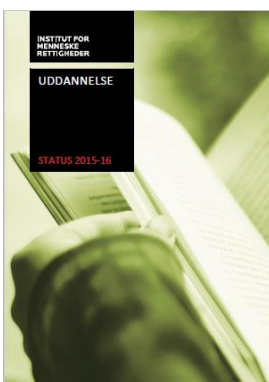
Kapitlet gennemgår karakteristika for de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, for eksempel at de - modsat de civile og politiske rettigheder - sjældent er formuleret som individuelle rettigheder. Beskyttelsen af en specifik rettighed er i stedet angivet som et mål, som staten er forpligtet til at tage alle passende skridt for at sikre. Det fremgår af artikel 2(1) i FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder, at medlemsstaterne er forpligtet til "i videst mulig udstrækning og ved alle egnede midler, herunder især lovgivningsforanstaltninger, at træffe forholdsregler med henblik på den fremadskridende fulde virkeliggørelse af de i denne konvention vedtagne rettigheder".

Kapitlet gennemgår kort FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheds kommentarer om, at medlemsstaternes forpligtelser efter artikel 2(1) både indebærer en resultatforpligtelse og en handleforpligtelse.

Staten står som udgangspunkt frit i forhold til, hvordan den implementerer de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Det er via lovgivningen, at rammerne bliver sat for implementeringen. Domstolene forventes at fortolke national ret på en måde, der i videst muligt omfang sikrer overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser.

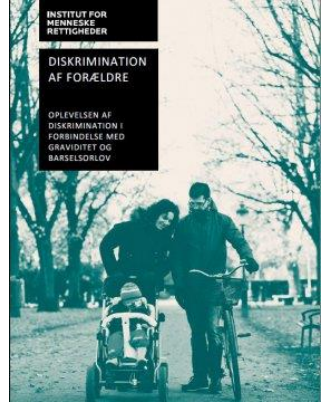
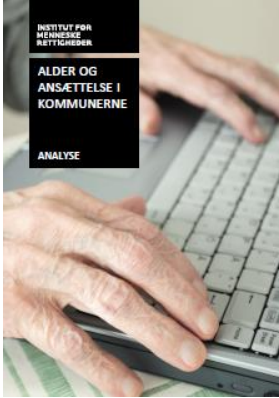
ØSKR I STATUSRAPPORTEN

- Introduktion til menneskeretten (generel introduktion til ØSKR)
- Uddannelse (retten til uddannelse og menneskerettighedsuddannelse)
- Retten til bolig (adgang til passende bolig og hjemløshed)
- Uregistrerede migranter (retten til sundhed og bolig)
- Herudover er der ØSKR-temaer i delrapporterne: Handicap, Køn, Ældre, Børn, Forvaltningens kontrol, Asyl og Etnisk oprindelse.
- Der behandles også en række ØSKR-temaer i den grønlandske statusrapport.

UDGIVELSER MED ØSKR-INDHOLD

- Ligeløn for kvinder og mænd
- Diskrimination af forældre på arbejdsmarkedet
- Diskrimination af forældre i kommunikationen fra kommuner og regioner
- Personer med handicap på arbejdsmarkedet
- Alder og ansættelse i kommunerne
- Lige adgang til sundhed for etniske minoriteter (fokus på tolkning)
- Adgang til støtte til forældreskabet for personer med handicap
- Støtte til børn med høretab
- Børn med handicap, som ikke modtager skoleundervisning (på vej)
- Behandling med tvang i sundhedsvæsenet overfor varigt inhabile
- Institutionaliseret af personer med handicap (på vej)
- Uregistrerede migranternes sundhedsrettigheder
- Ligebehandling af grønlændere i Danmark

EKSEMPLER PÅ ØSKR-HØRINGSSVAR

En række af de høringsvar, som instituttet afgiver i løbet af et år, berører forskellige aspekter af de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Vi har her fremhævet nogle af de væsentligste fra de seneste år.

2015

- Indførelse af integrationsydelse - [retten til forsørgelse](#)
- Assisteret stofindtag i stofindtagelsesrum - [retten til sundhed](#)
- Retningslinjer for den sociale stofmisbrugsbehandling - [retssikkerhed i adgangen til sociale ydelser](#)
- Gravide med stof- og alkoholmisbrug - [bl.a. retten til sundhed \(seksuelle og reproduktive rettigheder\)](#)
- Høring over regeringens UPR-rapport - [bl.a. anbefalet øget fokus på ØSKR, bl.a. fattigdomsgrænse og retten til sundhed](#)
- Hertil en lang række høringsvar vedr. ØSKR/ligebehandling/retssikkerhed - [bl.a. vedr. handicap og køn, samt i forhold til eksempelvis ældre og digitalisering, magtanvendelse over for børn mv.](#)

2016

- Indførelse af kontanthjælpsloft og rådighedskrav - [retten til forsørgelse og retten til bolig](#)
- Udvidelse af integrationsydelse - [retten til forsørgelse og retten til bolig](#)
- Udvidelse af patienterstatningsordningens dækningsområde m.v. - [retten til sundhed/diskrimination](#)
- Inatsisartutlov om testning for brug af euforiserende stoffer på uddannelsesinstitutioner og kollegier - [retten til uddannelse og bolig](#)
- Grundskoleundervisning til udenlandske børn og unge - [retten til uddannelse](#)

Hertil en række høringer på integrationsområdet, der relaterer sig til [retten til arbejde, uddannelse mv.](#)

Hørings svar

Institut for Menneskerettigheder udarbejder hørings svar til offentlige myndigheder. Disse hørings svar drejer sig om både fortolknings spørgsmål og andre juridiske spørgsmål om overholdelse af Danmarks internationale forpligtelser på menneskerettighedsområdet.

År	Bemærkninger
2015	- Enhver -
Søg	
<input type="text"/>	
<input type="button" value="NULSTIL"/>	

15. december 2015

Ændring af lov om realkreditlån og realkreditobligationer m.v.

Ingen bemærkninger til høring

14. december 2015

Høring over forslag til lov om aktiviteter i det ydre rum

Ingen bemærkninger til høring

11. december 2015

INTERNATIONAL RAPPORTERING

Sideløbende med det nationale monitoreringsarbejde, afgiver instituttet også rapporter til internationale komitéer og organisationer om menneskerettighedssituationen i Danmark

2015 OG 2016

- Parallelrapport til CERD (Racediskriminationskomitéen) – (retten til bolig og retten til uddannelse mv.)
- Parallelrapport til CEDAW (Kvindekomitéen) – (ligeløn)
- Parallelrapport til Børnekomitéen – (sundhed, uddannelse mv.)
- Parallelrapport til Europarådets Socialkomité
- Bistand til civilsamfundsorganisationer om ØSKR-anbefalinger til parallelrapport til FN's Menneskerettighedsråd til brug for Den Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR)
- Besvarelse af Questionnaire til the UN Special Rapporteur on the right to housing (health, mortality and morbidity consequences of inadequate housing and homelessness)
- Besvarelse af Questionnaire til UN Special Rapporteur on the right to housing (om hjemløshed).

SÆRLIGE ØSKR-TILTAG 2015, 2016 OG 2017

- Kommuneundersøgelse – hjemløse og retssikkerhed ved tildeling af sociale ydelser
- To civilsamfundskurser i ØSKR i både 2015 og 2016
Udarbejdelse af ØSKR-notat (forventet udgivelse 2017)

The screenshot shows the website for Institut for Menneske Rettigheder. The header includes navigation links for English, Kontakt, Om os, Bibliotek, Presse, and Kalender. Below the header is a search bar and a menu with options: VORES ARBEJDE, VIDEN, MONITORERING, and RÅDGIVNING. The main content area is titled 'Civilsamfundskurser' and features a sidebar menu on the left with categories like FORSKNING, UDGIVELSER, LÆRINGSPORTALEN, BIBLIOTEK, OM MENNESKERETTIGHEDER, and KURSER. The main text describes the civil society courses, which focus on human rights and are primarily for Danish civil society organizations. It lists two courses: 'Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder' and 'Specialkursus: "Barnets bedste i de udlændingeretlige afgørelser"'. The text explains that the first course provides an overview of economic, social, and cultural rights, while the second course focuses on the best interests of the child in migration cases.

English | Kontakt | Om os | Bibliotek | Presse | Kalender

INSTITUT FOR MENNESKE RETTIGHEDER

VIDEN

FORSKNING >

UDGIVELSER >

LÆRINGSPORTALEN >

BIBLIOTEK >

OM MENNESKERETTIGHEDER >

KURSER >

Civilsamfundskurser

Forbudslovsarbejde >

E-Læringskurser

Andre aktiviteter

Civilsamfundskurser

Vores civilsamfundskurser henvender sig primært til danske civilsamfundsorganisationer, der ser menneskerettigheder som særligt relevante for deres arbejde.

Vi afholder i efteråret 2016 følgende kurser:

- **Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder**

Dette kursus vil give dig et indblik i de økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder og give nogle eksempler på, hvordan disse rettigheder kommer i spil i den forvaltningsmæssige praksis. Du vil på kurset blive undervist af en juridisk ekspert fra Institut for Menneskerettigheder samt en uafhængig ekspert i advokatsamfundet.

Læs mere, find datoer og tilmeld dig her

- **Specialkursus: "Barnets bedste i de udlændingeretlige afgørelser"**

På kurset vil du blive introduceret til menneskeretten, og hvordan den er relevant i behandlingen af udlændingeretlige sager. Kurset vil gøre brug af cases, og deltagerne vil få indblik i, hvordan begreber som "barnets bedste" og andre bestemmelser i menneskeretten kan spille ind i udlændingeretlige

SÆRLIGE ØSKR-TILTAG I 2015 OG 2016

UNDERVISNING OG VÆRKTØJER

- **HRBA træning** af EU delegationer og DANIDA staff/partner inklusiv sektorrådgivning i økonomiske og sociale rettigheder.
- **Toolkit** om monitorering af retten til vand i samarbejde med Waterlex.
- **NHRI E-learning** om ØSKR i samarbejde med Asia-Pacific NHRI sekretariatet og NGO'en, Center for Economic and Social Rights som led i NHRI.EU-projektet.

- **Human Rights Guide to the SDG's:** En database der linker Verdensmålene til 56 MR instrumenter inklusive ØSKR.

THE DANISH INSTITUTE FOR HUMAN RIGHTS

THE HUMAN RIGHTS GUIDE TO THE SDGS
Linking human rights with all Sustainable Development Goals and targets

English | Français | العربية | Пыccкoй | Español

DATABASE | **DESCRIPTION** | **About this guide**

SDGs & TARGETS | **Instruments** | **SDGs & TARGETS** | **Instruments**

Search SDG

Goal
Choose some options

Target
Format: 14.4

Instrument
Choose some options

Article

Search
Format: search by text in instrument, target or article description

Items per page
100

Apply

SDGS, TARGETS AND INSTRUMENTS

Search result listed according to goals and targets.

Goal	Target	Instrument	Article / Description
1	1.1 End poverty in all its forms everywhere	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	8. In compliance with the Fundamental obligations laid down in article 2 of this Convention, States Parties undertake to prohibit and to eliminate racial discrimination in all its forms and to guarantee the right of everyone, without distinction as to race, colour, or national or ethnic origin, to equality before the law, notably in the enjoyment of the following rights: 8.a. Economic, social and cultural rights, in particular: 8.a.i The rights to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work, to protection against unemployment, to equal pay for equal work, to just and favourable remuneration;
	Indicators 1.1.1	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights	11.1 The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to an adequate standard of living for himself and his family, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions. The States Parties will take appropriate steps to ensure the realization of this right, recognizing to this effect the essential importance of international co-operation based on free consent. 11.2 The States Parties to the present Covenant, recognizing the fundamental right of everyone to be free from hunger, shall take, individually and through international co-operation, the measures, including specific programmes, which are needed: 11.2.a To improve methods of production, conservation and distribution of food by making full use of technical and scientific knowledge, by disseminating knowledge of the principles of nutrition and by developing or reforming agrarian systems in such a way as to achieve the most efficient development and utilization of natural resources; 11.2.b Taking into account the problems of both food-importing and food-

Hovedparten af FN's 17 verdensmål afspejler en eller flere menneskerettigheder. Institut for Menneskerettigheder har udarbejdet en online guide, som viser, hvordan de 17 mål og 169 delmål er forbundet med menneskerettighederne

Guiden er bygget op som en database, hvor man kan søge på verdensmål, delmål, menneskerettighedskonventioner eller internationale arbejdsmarkedskonventioner og se, på hvilken måde de er forbundet, og hvilke redskaber man kan tage i brug for at opfylde konventionen eller målet. Guiden er tilgængelig på engelsk, fransk, arabisk, russisk og spansk. Find guiden her: <http://sdg.humanrights.dk/>

INDSATSER I LANDE OG REGIONER

EURASIA

Belarus: BHC udarbejder i samråd med instituttets herunder forskningsafdelingen et baselinestudie om økonomiske og sociale rettigheder som grundlag for en faktabaseret dialog i Belarus.

ASIEN

Kina: Et netværk af 21 organisationer udfører lovbaseret fortalervirksomhed om miljø; Samarbejde med migranter og deres kulturhuse med fokus på ØSKR; En undervisningspakke om alle menneskerettigheder er udviklet som tilbud til undervisning på grundskole og gymnasialt niveau.

AFRIKA

Benin: Chaire UNESCO afholder et regionalt kursus i Human Rights and Business.

Burkina Faso: Justits-, menneskerettigheds- og medborgerskabsministeriet: Metode til og implementering af anbefalinger fra Den Universelle Periodiske Bedømmelse (UPR), f.eks. inklusion af kvinder der er anklaget for hekseri eller om børnearbejde i guldminer.

Mali: Rapport af Menneskerettighedskommissionen om bl.a. adgang til uddannelse og sundhed; Deme So's retshjælp udbreder information om adgang til uddannelse for piger.

Niger: Justitsministeriet: Støtte til udarbejdelse af første statsrapport til FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder; Menneskerettighedskommission: første rapport om menneskerettigheder fremlagt for Parlamentet i Niger; Institut for Menneskerettigheder: Et studie af human rights impact af farverier og slagtehus i Niamey (børnearbejde, arbejdsforhold, miljø).

Zambia: Lusakas underret (byret) yder årligt retshjælp til mere end 1.200 fattige og udsatte personer; herunder kvinder og unge. Instituttet støttede enheden indtil august 2016; 'The Community Justice model' forbedrer adgang til retssystemet lokalt og har bl.a. skabt bedre muligheder for fattige og udsatte personer adgang til domstole. Instituttet støttede dette arbejde indtil maj 2016.

NORDAFRIKA

Tunesien: Træning af og støtte til interministeriel kommission: Statsrapport til FN's Komité for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder (maj 2016). Støtte til implementering af anbefalinger (på vej).

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER